

EL JUDICI DE TAULA. EL PROCEDIMENT DEL *SINDACATO* EN EL MARC DEL DRET PÚBLIC CATALÀ, SEGLES XIII-XVIII

Ricard Torra-Prat*

Resum

Aquest treball analitza el mecanisme de rendició de comptes dels oficials reials a la Catalunya de l'antic règim coneguda com a judici de taula. Per fer-ho, s'estudia amb profunditat documentació primària de diversa índole, com és ara la legislació aprovada per les Corts Catalanes baixmedievales i modernes referent al judici de taula, testimonis de coetanis i, molt especialment, els fons documentals preservats a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic sobre aquesta institució, fins ara inèdits. Tot plegat permet obtenir una visió més acurada al voltant del judici de taula, que evidencia les diferències entre allò disposat per la llei i la pràctica processal quotidiana.

Paraules clau: judici de taula; *sindacato*; rendició de comptes; Principat de Catalunya; monarquia hispànica; dret públic català; història del dret; dret català.

THE TABLE TRIAL. THE PROCEDURE OF THE *SINDACATO* IN THE FRAMEWORK OF CATALAN PUBLIC LAW, 13TH–18TH CENTURIES

Abstract

This study analyses the accountability mechanism of royal officials in the Catalonia of the ancien regime known as the table trial (judici de taula). It provides an in-depth study of various kinds of primary documentation, such as the legislation approved by the late mediaeval and modern Catalan Courts in relation to the table trial, contemporary testimonies and, in particular, the previously unpublished documentary resources preserved in the Archive and Episcopal Library of Vic on this institution. This allows us to obtain a more accurate vision of the table trial, showing the differences between that stipulated in the law and daily procedural practice.

*Keywords: table trial; *sindacato*; accountability; Principality of Catalonia; Hispanic monarchy; Catalan public law; history of law; Catalan law.*

---

* Ricard Torra-Prat, investigador postdoctoral Beatriu de Pinós, Departament d'Història Moderna i Contemporània, Universitat Autònoma de Barcelona. ricard.torra@uab.cat. [0000-0001-8896-8486](https://orcid.org/0000-0001-8896-8486).

Recepció de l'article: 02.06.2023. Avaluacions cegues: 25.06.2023 i 16.08.2023. Acceptació de la versió final: 24.08.2023.

Citació recomanada: Torra-Prat, Ricard. (2023). El judici de taula. El procediment del *sindacato* en el marc del dret públic català, segles XIII-XVIII. *Revista Catalana de Dret Públic*, 67, 255-268. <https://doi.org/10.58992/rcdp.i67.2023.4035>

Sumari

1 Introducció

2 Una institució eminentment baixmedieval

3 Teoria i pràctica del judici de taula

3.1 Els dubtes a l'hora d'aplicar el judiciari

3.2 El procediment del judici de taula

4 A mode de conclusió: un mecanisme a mig camí entre la reparació dels greuges i la persecució dels excessos dels oficials públics?

5 Referències

1 Introducció¹

El panorama historiogràfic referent a les institucions fiscalitzadores dels oficials públics a l'Europa de l'antic règim ha viscut una renovació gens menyspreable durant les darreres dues dècades. El fenomen, que en bona mesura començà a renèixer de la mà dels projectes centrats en l'estudi de la corrupció i els mecanismes per combatre-la,² continua ben vigent encara avui en dia i obre les portes cap a nous plantejaments més amplis, com podrien ser el paper d'aquestes institucions en el procés de construcció dels estats o el paper de les societats –enteses en un sentit ampli– a l'hora d'impulsar la rendició de comptes dels oficials públics (Martín Romera, 2020).

Aquesta tendència explicaria que a dia d'avui ens resultin prou conegudes institucions fiscalitzadores dels oficials públics a l'època moderna d'arreu d'Europa i Amèrica, com són ara les visites (Peytavin, 2003; Macri, 2008; Heredia López, 2022a), els *juicios de residencia* (Heredia López, 2022b), les *inquisitiones* (Beauchamp, 2021) o els *sindacati* italians (Martín Romera, 2022). En aquest sentit, per al cas concret del Principat de Catalunya, comptem amb sòlides contribucions pel que fa a la majoria de sistemes de control dels oficials públics, això és, les ja citades *inquisitiones* règies d'època baixmedieval, la visita dels oficials reials (Sánchez-Lauro, 2012; Torra Prat, 2019), la Visita del General (Capdeferro i Pla, 2007; Serra i Puig, 2011; Torra i Prat, 2020) i la visita del Consell de Cent (Torra-Prat, 2022). Tanmateix, coneixem força pitjor el que fou el primer d'aquests mecanismes de rendició de comptes dels oficials públics, el judici de taula (altrament conegut com a purga de taula).

En efecte, pel cas del judici de taula, a dia d'avui només comptem amb dues contribucions que s'hi hagin dedicat en exclusiva, la de Jesús Lalinde (1965) i la d'Isidre Lluçà i Sabarich (2017). A banda d'aquests dos autors, d'altres investigadors, com són ara Víctor Ferro (1987, p. 404-406), Josep Serrano Daura (1996, p. 837-843, p. 1007-1013) o Alexandra Beauchamp (2010; 2021) s'hi han referit de manera tangencial. La majoria d'aquests treballs, tanmateix, presenten una característica comuna a l'hora d'analitzar aquest mecanisme de control dels oficials públics: l'ús gairebé exclusiu de fonts d'àmbit legal –la legislació pactada en el marc de les Corts Catalanes i la literatura jurídica d'època moderna. El principal motiu que explicaria l'ús d'aquestes fonts i de retruc el relatiu ostracisme del judici de taula a escala historiogràfica seria el de la manca de documentació conservada sobre la institució, especialment pel que fa als processos, una característica que la institució catalana compartiria amb el seus parents castellà –el *juicio de residencia*– i italià –*sindacato*–, si bé només pel que fa a l'època baixmedieval en aquests darrers dos casos. Tal com ha recordat recentment María Ángeles Martín Romera (2022, p. 268), de l'elaboració dels processos i documentació dels *juicios de residencia* i dels *sindacati* se n'encarregaven notaris escollits ad hoc que un cop finalitzada la inspecció passaven a custodiar-la en els seus arxius privats. El mateix succeïa en el cas del judici de taula. Pel cas català, el fet que la documentació acabés en mans privades i no en arxius institucionals, sumat a la supressió del dret públic català coincidint amb l'entrada en vigor del Decret de Nova Planta (1716) ben segurament explicaria l'escàs rastre documental deixat pels judicis de taula, especialment si el comparem amb el volum de documentació generada i preservada en el cas d'altres institucions fiscalitzadores presents a la Catalunya de l'antic règim.

L'objectiu d'aquest article és l'estudi de la institució del judici de taula a partir de nova documentació descoberta a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic. Es tracta de dos manuals o registres d'actes dels judicis celebrats entre finals del segle XVII i principis del segle XVIII –1686 i 1704, respectivament– conservats entre

1 Aquest estudi ha estat finançat per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca en el marc del Programa Beatriu de Pinós (Grant agreement n° 2021 BP 00040) i s'emmarca dins de les activitats de recerca del Grup de Recerca en Estudis Polítics, les Identitats, les Institucions i la Corrupció (GREPIIC) 2021 SGR 00053, finançat per l'Agència d'Ajuts Universitaris i de Recerca, i del Projecte I+D+i "Conflictos singulares para juzgar, arbitrar o concordar (siglos XII-XX)". PID2020-117702GA-I00/MICIN/AEI/10.13039/501100011033, finançat pel Ministerio de Ciencia e Innovación i l'Agencia Estatal de Investigación.

2 En serien un bon exemple els projectes d'àmbit nacional HAR2014-55305-P *Entre venalidad y corrupción en la Monarquía Hispánica durante el Antiguo Régimen*, HAR2017-86463-P *Dinámicas de corrupción en España y América en los siglos XVII y XVIII: prácticas y mecanismos de control*, HAR2017-86545-P *La corrupción política en la España contemporánea en perspectiva comparada. Bases de datos, cartografía y análisis histórico* i *Politique et corruption: histoire et sociologie comparées à l'époque contemporaine*. També en un àmbit transnacional val la pena destacar el projecte ANTICORRP. Un balanç global es pot trobar a Kroeze, Vitória, Geltner (2017).

els manuals dels notaris Francesc i Joan Francesc Coromina³ i de dos processos de principis del segle XVII atzarosament preservats entre els fons de la cort del veguer de Vic.⁴ Gràcies a aquesta documentació, es poden conèixer amb més precisió qüestions com ara el funcionament i idiosincràsia del judici de taula, els actors implicats en els processos i la vigència del mecanisme quatre-cents anys després de la seva implementació. L'article es divideix en tres grans eixos. El primer apartat fa un breu recorregut històric i historiogràfic sobre el judici de taula a partir de les seves fonts legislatives i la interpretació que n'han fet els investigadors que s'hi han referit. La segona secció, que constitueix el gruix de l'estudi, analitza la pràctica del judici de taula a través de la documentació preservada a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic. Finalment, el tercer apartat reflexiona al voltant de la naturalesa mateixa del procediment, tot plantejant si caldria situar-lo bé dins del calaix de les institucions encarregades de la rendició de comptes dels oficials públics o bé repensar-lo com a mecanisme centrat en la reparació dels greuges.

2 Una institució eminentment baixmedieval

Si fem cas de la legislació que s'ocupà d'establir i desenvolupar el judici de taula al Principat de Catalunya és evident que ens trobem davant d'una institució eminentment baixmedieval. En efecte, el gruix de la normativa s'aprovà entre les vuit dècades que van des de la Cort de Barcelona de 1283 fins a la Cort de Montsó de 1362-1363, i si bé és cert que les assemblees dels segles XV i XVI encara aprovaren constitucions referents al judici de taula, val a dir que totes elles es referiren a qüestions d'índole menor.

Filant més prim, es poden distingir tres grans períodes pel que fa al desenvolupament legislatiu del judici de taula. Entre 1283 i 1311 trobaríem un primer període caracteritzat pel fet que es definí el què, el qui, el com, el quan i el perquè de la institució. El fet que durant aquestes tres dècades s'acordessin fins a vuit constitucions que reformularen una i altra vegada el procediment abans no s'aprovà el marc normatiu fonamental de 1311 evidenciarà que a l'hora de dissenyar-lo la pràctica hi tingué un paper fonamental. A tall d'exemple, com que la primera Constitució que organitzà el procediment –19/1283–⁵ no n'especificava els terminis, sis anys més tard calgué definir-los en el marc de la Cort de Montsó de 1289 (Constitució 4/1289).⁶ D'altra banda, que tant la creació del mecanisme del judici de taula com les seves successives reformes s'impulssessin en el marc de les Corts Catalanes seria indicatiu de l'existència d'una voluntat d'exigència de rendició de comptes dels oficials públics per part de la comunitat política dels catalans entesa en un sentit ampli, tal com ha defensat recentment per al cas castellà María Ángeles Martín Romera (2020, p. 13). De la Constitució 2/1311, sorgida de la Cort de Barcelona de 1311 i considerada per Jesús Lalinde com el marc normatiu central que havia de regir el judici de taula durant les properes quatre centúries (Lalinde, 1965, p. 506) caldria destacar-ne el fet que n'establí la planta –tres jutges, un cavaller, un ciutadà i un savi en dret (jurista)–, la periodicitat –s'havia de convocar un cop cada tres anys, coincidint amb el Carnestoltes–, els delictes punibles –negligències i corrupcions a l'hora de servir el monarca i greuges comesos contra les poblacions sota la jurisdicció dels oficials–, la forma del judiciari o el sistema d'apel·lacions –amb dos jutges situats a Barcelona i a Lleida que s'havien de repartir les causes de tot el Principat.⁷

Un segon període legislatiu s'estendria entre 1321 i 1365, un cop definides les bases del judici de taula. Durant aquests anys es perfilaren qüestions com ara l'elecció del notari del tribunal (Constitució 19/1321),⁸ els salaris que havien de percebre els jutges i oficials del tribunal (constitucions 5/1333 i 29/1351),⁹ l'estructura definitiva del procediment (Constitució 9/1363, vigent fins a l'any 1714),¹⁰ així com també es reiteraren qüestions com

3 Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic (ABEV), Arxiu de la Cúria Fumada (ACF), notari Francesc Coromina, 663/2; ABEV, ACF, notari Joan Francesc Coromina, 595/3.

4 ABEV, Arxiu de la Vegueria de Vic (AVV), 962, "Bandolerisme", procés 962.20; ABEV, AVV, processos criminals 1600-1610, procés F1600.46.

5 *CYADC*, p. 121.

6 *CYADC*, p. 121.

7 *CYADC*, p. 123-125.

8 *CYADC*, p. 125.

9 *CYADC*, p. 126 i 127.

10 *CYADC*, p. 127-128.

ara quins oficials reials estaven afectats pel procediment (constitucions 6 i 7/1333)¹¹ i la necessitat de complir els terminis previstos en la legislació anterior (Constitució 3/1333).¹²

Finalment, un darrer període, com s'ha dit, seria el que englobaria els segles XV i XVI. En aquest cas, les Corts se centraren en la reforma d'elements menors, com per exemple el fet que nous oficials haguessin de retre comptes davant dels jutges de taula (Constitució 14/1512)¹³ o la forma de presentar les cèdules en el marc del judici, això és, a través d'advocats o doctors en dret competents (Constitució 60/1547).¹⁴ Per sobre d'aquests elements, però, valdria la pena destacar l'intent de regular les evocacions de les causes d'apel·lació dels judicis de taula davant el tribunal de la Reial Audiència de Catalunya (Capítol de Cort 8/1564),¹⁵ tot atorgant-los els mateixos terminis que en les apel·lacions ordinàries per evitar dilacions innecessàries del procediment.

El repàs de la legislació tocant al judici de taula podria dur-nos a pensar que a finals del segle XVI el procediment era prou estable i gaudia de bona salut. Tanmateix, diversos testimonis coetanis apuntarien cap a una direcció totalment oposada. A tall d'exemple, Antoni Alzina, jutge d'apel·lacions de les sentències de judici de taula de la circumscripció de Barcelona, presentà una suplicació en el marc de la Cort de Barcelona de 1599 on lamentava el deteriorament del sistema de recursos. Segons Alzina, les causes d'apel·lació dels anys immediatament precedents a l'assemblea de 1599 haurien tendit a eternitzar-se pel fet que les parts haurien evitat dipositar els salaris necessaris per tirar endavant els procediments. És a dir, que un cop hom presentava l'apel·lació el procediment quedava travat perquè no es feia efectiu el pagament dels emoluments dels jutges encarregats de les apel·lacions “de hont resulta molt gran inconvenient per restar il·lusòries y no ésser de ninguna efficàcia las sentències dels jutges de taula”. D'altra banda, Antoni Alzina també denunciava la pràctica d'evocar sistemàticament l'apel·lació de les sentències dels judicis de taula a la Reial Audiència de Catalunya amb l'objectiu de paraitzar la finalització del procés.¹⁶

Per la seva banda, el donzell barceloní Narcís Corts, també en el marc de la Cort de 1599, exposava un dels altres mals del sistema, això és, que la societat que l'havia d'utilitzar el podia arribar a veure com un mecanisme poc útil a l'hora de denunciar els abusos comesos pels oficials públics. Corts es queixava del fet que els jutges de taula de Besalú “eren molt parcials y enemichs en gran manera de dit Corts”, cosa que els havia dut a absoldre el batlle de Besalú, Jaume Monialich, i a condemnar a Corts a pagar les despeses del plet en la causa que els enfrontava. Les tensions amb els jutges haurien arribat fins al punt que no haurien acceptat la resolució del magistrat d'apel·lacions –casualment Antoni Alzina–, que, si bé confirmà l'absolució del batlle de Besalú, decidí que Corts s'estalviés el pagament de les costes del procediment.¹⁷

Els testimonis d'Antoni Alzina i Narcís Corts permeten identificar les disfuncions d'un mecanisme que, malgrat tot, a finals del segle XVI encara sembla operatiu. Amb tot, d'altres testimonis coetanis incidien en el fet que, precisament, el principal problema del judici de taula era que no se celebrava. Segons l'abat del monestir de Sant Miquel de Cuixà, Bernat de Cardona, els habitants de la vegueria de Vilafranca de Conflent feia més de vint anys que no havien gaudit de la convocatòria d'un judici de taula, fet que havia comportat un deteriorament notable del comportament dels veguers conflentins, que, sabedors que un cop finalitzat el seu trienni com a oficials públics no serien fiscalitzats, cometien “notables agravis als vassalls de dita abadia y lo dia de vuy continuament fan”. Per aquest motiu, Bernat de Cardona implorava al rei que nomenés jutges de taula per a les terres del Conflent.¹⁸

D'altra banda, gràcies al testimoni del noble gironí Jeroni Saconomina –que coneixem a través de les seves memòries editades per Antoni Simon– es pot identificar un altre dels possibles mals del sistema: el fet

11 *CYADC*, p. 126.

12 *CYADC*, p. 126.

13 *CYADC*, p. 129. Sobre la Reial Audiència de Catalunya, vegeu Martínez Rodríguez (2006).

14 *CYADC*, p. 129.

15 *CYADC*, p. 130.

16 Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Generalitat, Sèrie N, 1049, f. 112v.

17 ACA, Generalitat, Sèrie N, 1050, f. 611v-612r.

18 ACA, Generalitat, Sèrie N, 1050, f. 692r-692v.

que malgrat ser plenament operatiu a efectes teòrics, a la pràctica en poques ocasions s'utilitzava. Així, Saconomina –batlle de Girona durant el trienni de 1593-1596– anotà com hauria estat absolt del judici de taula celebrat l'any 1596 a Girona, ja que durant aquest ningú s'hauria queixat de la seva tasca com a batlle (Simon Tarrés, 1991 p. 277). Sigui com sigui, cap d'aquests testimoniatges permet obtenir una fotografia nítida del funcionament quotidià dels judicis de taula. És del tot necessari, doncs, acudir a la documentació generada per la mateixa institució per avaluar fins a quin punt aquestes opinions eren acurades.

3 Teoria i pràctica del judici de taula

Encara que quantitativament la documentació relacionada amb el judici de taula preservada a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic és relativament discreta, permet il·luminar bona part de les dinàmiques institucionals d'aquest mecanisme de rendició de comptes. D'una banda, els manuals o registres d'actes de Francesc i Joan Francesc Coromina possibiliten entendre la idiosincràsia dels judicis de taula, ja que en recullen les fites procedimentals principals, des de la convocatòria o crida del judici fins a la seva finalització. D'altra banda, els dos processos conservats entre la documentació ordinària de l'arxiu de l'antiga Cort del Veguer de Vic permeten accedir a tot un seguit d'informacions que ni la legislació ni els registres d'actes solien recollir. En són un bon exemple la del paper jugat pel poble menut en el marc d'aquests processos de rendició de comptes, que es pot conèixer gràcies a les transcripcions de les seves declaracions, o aquella referent a quines tipologies d'acusacions permetien accionar el mecanisme del judici de taula. Tant pel que fa a una font com a l'altra, l'element principal que es desprèn de la seva anàlisi és l'existència de diferències, sovint notables, entre allò disposat per les constitucions catalanes i la pràctica quotidiana del judici de taula.

3.1 Els dubtes a l'hora d'aplicar el judiciari

Un primer element que sobta a l'hora de revisar els registres dels judicis de taula preservats a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic és el de la periodicitat de les inspeccions. Segons les constitucions, el rei havia d'activar les fiscalitzacions un cop cada tres anys, però, tal com passava amb la visita dels oficials reials sorgida de la Cort de Barcelona de 1599, aquesta periodicitat no es respectava (Torra-Prat, 2019, p. 267). De fet, si fem cas dels manuals de Francesc i Joan Francesc Coromina, entre 1666 i 1704 només se celebraren dos judicis de taula, tot i que se n'haurien hagut de realitzar una dotzena. Tot plegat, generava situacions tal vegada negatives, com són ara el fet que els encarregats de dur a terme la fiscalització celebrada entre els mesos d'agost de 1686 i març de 1687 no pogueren publicar les sentències dels casos jutjats perquè no es respectaren els terminis de cadascuna de les fases del judiciari, pel que sembla degut al fet que els magistrats els ignoraven. Així, a través d'una missiva datada el 5 de març de 1687, el doctor de la Reial Audiència de Catalunya Narcís Anglasesell hagué de recordar als jutges de taula que “no continuassen més en la residència o sindicat per haver espirat lo temps per sentenciar”, tot anul·lant les pròrrogues que s'havien autoconcedit amb l'objectiu de poder finalitzar el procediment. En aquesta mateixa carta del doctor Anglasesell, els magistrats de la Reial Audiència ordenaren que es deixés constància en el registre del judici de taula que els terminis estipulats per les constitucions catalanes eren improrrogables, escrit que s'anotà tant a l'inici com al final del manual del notari Francesc Coromina.¹⁹

Els maldecaps dels jutges de taula no s'acabaren aquí, però. De fet, a l'inici del procediment ells mateixos prengueren la iniciativa d'escriure als doctors de la Reial Audiència de Catalunya per resoldre diversos dubtes procedimentals. En primer lloc, els magistrats ignoraven si calia suspendre temporalment aquells oficials investigats que regien un ofici mentre durés la fiscalització. Una pregunta tal vegada curiosa, ja que lluny de tractar-se d'un element consuetudinari del judiciari, la suspensió mentre durava el procediment era una clàusula prevista per la Constitució 3/1351 i, per tant, evidenciava un cert amateurisme legal per part dels jutges de taula.²⁰ Un segon dubte dels magistrats fou sobre la capacitat del tribunal per actuar *ex officio* i en causes generals. Encara que, tal com recollí Jesús Lalinde en el seu moment (1965, p. 517), tant la doctrina com la llei ho impedien, la Reial Audiència autoritzà ambdues pràctiques. Sí que prohibí, emperò, la instal·lació de caixetes per dipositar denúncies anònimes, pràctica habitual tant pel que fa a d'altres institucions fiscalitzadores catalanes –com era el cas de la Visita del General (Torra i Prat, 2020, p. 219-220)– com europees (Mucciarelli,

¹⁹ ABEV, ACF, notari Francesc Coromina, 663/2, 05.03.1687.

²⁰ CYADC, p. 126-127.

2018). Finalment, el darrer dels dubtes plantejats pels jutges de taula feia referència a com calia organitzar una fiscalització que no només havia d'ocupar-se dels oficials que havien servit durant el trienni immediatament precedent, sinó de tots els que ho havien fet des de l'any 1666. En aquest sentit, els jutges de taula preguntaren quines quantitats havien de dipositar els oficials fiscalitzats en el cas que haguessin servit més d'un trienni.²¹ Aquesta situació, resolta per la Reial Audiència amb un lacònic “tant salari com privilegis rebuts” –és a dir, triennis servits–, amagava tres problemes endèmics de l'administració reial catalana de l'antic règim: en primer lloc, el fet que a diferència del que estava estipulat per la legislació, hom podia encadenar triennis en un mateix ofici sense retre els comptes pertinents; segonament, evidenciava bé les dificultats a l'hora de proveir certs oficis per la falta de candidats adients, bé una manca de rotació acceptada –i propugnada?– pels òrgans decisoris de la monarquia, malgrat que això comportés un augment de les irregularitats comeses per uns oficials que sabien que comptaven amb un cert grau d'impunitat;²² finalment, l'enrocament d'alguns individus a certs oficis complicava doblement la rendició de comptes, ja fos pel prestigi adquirit en el si de la societat on exercien, ja fos pel resultat incert de les mateixes inspeccions, tant per l'elasticitat de les convocatòries com per la manca d'aptituds d'alguns jutges que podia conduir, com hem vist, que els processos esdevinguessin paper mullat.

3.2 El procediment del judici de taula

Un cop la monarquia trametia les lletres informant de l'inici del judici de taula, el següent pas consistia a publicar la crida o pregó del procés que es feia a totes les poblacions de la vegueria (en aquest cas, la de Vic). Altra vegada es poden observar les dilacions entre la data que el monarca prenia la resolució i la publicació de la crida: en el cas del judici de taula de 1686, la crida es publicà el 14 d'agost de 1686, vuit mesos més tard que la resolució reial, publicada el 10 de desembre de 1685;²³ en el cas del judici de 1704, l'autorització la signà Felip V el 30 de març de 1702 i el pregó es publicà més de dos anys després, el 17 de maig de 1704.²⁴ Les crides dels judicis de taula són molt interessants, ja que concreten informacions que normalment les constitucions tracten de manera molt tangencial. Per exemple, especificaven que qualsevol cos col·legiat del Principat o “singulares personas de qualsevol grau, estament, condició e preheminentia” poguessin presentar “denunciations, quedeles, queremònies, petitions e demandes” contra tots aquells oficials reials “qui en los temps passats dins la Vegueria de Vich e Osona [...] són estats e taula no han tinguda”. Finalment, també s'estipulava el lloc on els jutges de taula instal·laven el seu tribunal, que en el cas de la vegueria de Vic coincidia amb una de les estances de la casa del Consell General o govern municipal de la ciutat de Vic, situada a la plaça del Mercadal.²⁵

Els primers trenta dies del judici de taula es destinaven a la recepció de les denúncies i queixes contra els oficials fiscalitzats. Si s'ha de fer cas dels registres dels judicis iniciats l'any 1686 i l'any 1704, hi hagué una tendència clara a presentar querelles contra aquells servidors públics que havien exercit el càrrec en el trienni immediatament precedent a l'inici del judici de taula. En el cas del procediment encetat l'any 1686, es presentaren un total de vuit denúncies: set contra Eudald Pere Esteve, exveguer de Vic, i una contra Josep Llucià, notari de la cort del veguer de Vic. Entre els acusadors hi trobem un passamaner, un fuster, un bracer, dos pagesos, un sastre, un apotecari i un candeler, fet que, com en el cas d'altres sistemes de fiscalització europeus, seria prou indicatiu del caràcter popular de les queixes (Martín Romera, 2020; Martín Romera, 2022, p. 268-271). Pel que fa al judici de taula de 1704, només es presentà una acusació contra les fermances²⁶ de l'exveguer Ramon Sala i Sassala.

21 ABEV, ACF, notari Francesc Coromina, 663/2, 25.08.1686 i 29.08.1686.

22 Amb la instauració del règim municipal borbònic de la Nova Planta a partir del 1716 les irregularitats comeses pels regidors i oficials públics en general per manca d'una rotació i/o fiscalització efectives arribà a cotes elevadíssimes, tal com van evidenciar en el seu moment els treballs de Torras i Ribé (1988) i Tello (1990).

23 *Ib.*, 14.08.1686 i 10.12.1685.

24 ABEV, ACF, notari Joan Francesc Coromina, 595/3, 30.03.1702 i 17.05.1704.

25 ABEV, ACF, notari Francesc Coromina, 663/2, 10.12.1585.

26 En el context institucional de la Catalunya baixmedieval i moderna, la fermaça o fermances eren l'individu o grup d'individus aportats com a garantia en l'accés a un ofici públic per afrontar les possibles pèrdues econòmiques generades per l'oficial en l'administració del seu càrrec. En cas de condemna de l'oficial, se'ls podia reclamar judicialment l'import de la sentència si aquest no el satisfèia. Cf. CYADC, llibre VIII, títol VII, p. 406. Vegeu-ne també un exemple a ACA, Generalitat, Sèrie G, 8, 1, f. 21r-21v, sentència del procés de la Visita del General contra Nicolau Rosselló, tauler de Cambrils, i Francisco Argensola, fermaça.

En el cas de les querelles presentades en el marc del judici de taula de 1686, el manual de Francesc Coromina no en recull els fets que les motivaren. En canvi, el notari Joan Francesc Coromina sí que consignà els esdeveniments que dugueren el síndic de la ciutat de Vic a presentar una denúncia contra les fermances de l'exveguer Ramon Sala i Sassala. Segons l'escrit, Sala no hauria satisfet els pagaments de l'almoïna general de la ciutat durant el temps que serví l'ofici malgrat que hi estava obligat, motiu pel qual el govern de la ciutat els reclamava un deute de 50 lliures barcelonines. La querella no prosperà perquè els consellers la retiraren uns dies més tard, un cop les fermances de Sala pagaren el deute.²⁷ Tot plegat, resulta prou rellevant, ja que ens indicaria que el mecanisme del judici de taula no només podia satisfer les reclamacions dels querellants a través de la formalització del plet i la posterior promulgació de la sentència, sinó que a voltes era útil només pel sol fet de pressionar els oficials a reparar i/o negociar la qüestió reclamada pels denunciants, hipòtesi plantejada recentment per María Ángeles Martín Romera (2022, p. 270).

A voltes podia donar-se el cas que hom presentés un memorial anònim amb l'objectiu de propiciar una investigació *ex officio*. Ara fa uns anys, Jesús Lalinde (1965, p. 517) apuntà que, segons l'*Speculum Visitationis* del jurista català Gabriel Berart (1627, p. 29), no es podien admetre els memorials secrets. Tanmateix, val la pena remarcar que en el passatge citat per Lalinde, Berart no fa referència al judici de taula, sinó a les visites dels oficials reials, de la Generalitat i del Consell de Cent, institucions que, si bé es poden considerar parentes del judici de taula, hi presentaven dissimilituds rellevants. De fet, a la pràctica, els memorials secrets s'acceptaven, tal com demostra el que es presentà contra Francesc Albanell, mostassaf de Vic, en el marc del judici de taula de 1686.²⁸ Segons l'escrit, Albanell composava *-i.e.*, feia pagar quantitats injustes—²⁹ als revenedors i taverners de la capital osonenca, cosa que implicava que traslladessin les extorsions en forma de sobrecoast als consumidors finals. Encara més, Albanell, que era fuster de professió, aprofitava el seu càrrec públic per extorsionar els traginers que passaven per la ciutat amb l'objectiu d'aconseguir material per al seu negoci. Pel que sembla, els "excessos", que també incloïen qüestions com ara la poca diligència a l'hora de recaptar els drets de la ciutat, havien estat prèviament denunciats sense èxit davant del mateix Albanell pel síndic de la ciutat de Vic. Sigui com sigui, poques setmanes després d'haver presentat la denúncia davant dels jutges de taula, l'anònim demanà a través del notari del tribunal que es retirés l'acusació contra el mostassaf perquè, pel que sembla, tot plegat s'hauria tractat d'una "sinistra informació".³⁰

Un cop finalitzat el termini de presentació de les querelles, els jutges de taula habilitaven la segona part del procés, en el qual els acusadors comptaven amb trenta dies més per presentar proves que assentessin les seves reclamacions. Als oficials en actiu que no havien rebut cap acusació, se'ls aixecava la suspensió temporal de l'ofici. Pel que fa a aquells que sí que havien rebut querelles, se'ls permetia assistir al jurament dels testimonis aportats per l'acusació, fet que si bé garantia que no es trobessin en un estat d'indefensió, per força degué suposar una limitació del nombre d'individus disposats a declarar, ja que una cosa era confrontar els oficials a través de papers i una altra de molt diferent fer-ho en persona.

Els registres dels judicis de taula elaborats pels notaris Coromina no permeten conèixer el contingut de les declaracions dels testimonis de l'acusació. Sí que ho permet, en canvi, el procés dirigit contra Quirze Malars, exveguer de Vic.³¹ La causa, iniciada pel síndic de la ciutat de Vic en veure's incapaç d'aconseguir que Malars modifiqués la seva conducta durant el trienni que exercí com a veguer, es reforçà amb el testimoniatge de cinc habitants de la vegueria de Vic, que no només confirmaren els capítols de l'acusació, sinó que relataren amb gran detall els abusos que els infligi Malars. A tall d'exemple, Antoni Vilargonter, masover d'Olost, acusà el veguer d'haver-lo detingut i empresonat sense cap motiu amb l'objectiu d'extorsionar-li 15 lliures. Segons la seva declaració, Vilargonter passà un total de vint dies a la presó reial de Vic abans no decidí satisfer el

27 ABEV, ACF, notari Joan Francesc Coromina, 595/3, 28.06.1704.

28 ABEV, ACF, notari Francesc Coromina, 663/2, 28.09.1686.

29 El terme *composició* generalment designava el pacte o conveni per resoldre un conflicte entre dues o més parts, tal com recull el *Diccionari català-valencià-balear*. Tanmateix, durant el segle XVII també s'usava com a sinònim dels supòsits legals de concussió i extorsió. Cf. Torra-Prat (2022, p. 196).

30 *Ib.*, 05.11.1686.

31 Recordem-ho, atzarosament conservat entre la documentació de l'Arxiu de la Vegueria de Vic. Vegeu la nota núm. 3.

pagament, i tot plegat perquè la cama on li havien posat el cep se li havia començat a botir, cosa que per a Vilargonter implicava un cert “perill de perdre la vida”.³²

Un segon testimoni, Mateu Cabanes, hereu del Mas Cabanes d’Olost, també fou extorsionat per Quirze Malars, si bé cal dir que, a diferència de Vilargonter, accedí a efectuar el pagament reclamat pel veguer abans de ser empresonat.³³ Pagar una composició per evitar el calabós també fou el camí que prengué Joan Altarriba, masover de la parròquia de Sant Andreu d’Oristà. Pel que sembla, Quirze Malars s’hauria presentat a casa seva i hauria exigut que li obrís la porta. Altarriba, tanmateix, s’hi hauria negat, perquè no havia vist mai el veguer i, per tant, no el podia reconèixer físicament. De fet, fins que un altre veí de Sant Andreu d’Oristà no li confirmà que l’individu que s’havia presentat a casa seva era, efectivament, el veguer de Vic, no accedí a obrir la porta i, en fer-ho, Malars se l’endugué pres per haver-lo desobeït. Tanmateix, tot aprofitant una parada durant el trajecte fins a Vic, un tal Pere Daltés, habitant del lloc de Sant Genís de Caraüll, aconseguí convèncer Altarriba, mitjançant una metàfora prou il·lustrativa –“si lo diable venia a la porta, [el més assenyat era] que li donàs un tros de capa perquè se’n anàs”–, perquè pagués una composició a Malars a canvi d’èsser alliberat.³⁴ Finalment, Agustí Boteras, ferreter, i Joan Tartera, sastre i sabater, ambdós de Vic, confirmaren la versió de l’acusació respecte a les diverses irregularitats comeses per Malars, que, segons sembla, fins i tot arribaren al punt d’afectar negativament el volum d’assistents al mercat setmanal de la capital osonenca.³⁵

Un cop finalitzat el termini de 30 dies per fortificar les querelles, començava la tercera fase del judici de taula, en la qual els acusats podien presentar la seva defensa. En el cas del judici celebrat entre 1686 i 1687, la crida que anunciava l’inici de la tercera fase es publicà el 22 de novembre de 1686 i els trenta dies començaren a córrer el 29 de novembre de 1686. Normalment, de la mateixa manera que l’acusació aportava diversos testimonis amb l’objectiu de certificar la seva versió, els acusats feien el mateix per desacreditar la part contrària. A tall d’exemple, el 18 de gener de 1687 Eudald Pere Esteve, exveguer de Vic, presentà sis testimonis en el marc del procés que l’enfrontava a Josep Falguera.³⁶ Els acusats també podien presentar, si ho consideraven oportú, capítols de defensa per rebatre les acusacions. Eudald Pere Esteve en presentà uns contra Josep Falguera, tot i que el contingut no s’anotà al registre del judici de taula.³⁷ I encara, podien presentar documents per rebatre l’escrit d’acusació que no adoptessin la forma canònica dels capítols de defensa. Per exemple, Quirze Malars reproduí la resposta que donà l’any 1593 al síndic de Vic, on negava les acusacions fetes pels dirigents municipals de Vic i assegurava que es dedicava amb cos i ànima a perseguir el joc i el bandolerisme dins dels territoris situats sota la seva jurisdicció. També negava que hagués acceptat suborns per fer els ulls grossos en casos de concubinatge i oferia una explicació prou factible i alhora reveladora dels límits humans de l’estructura de servidors públics de l’administració reial a la Catalunya del segle XVII quan afirmava que “com dit senyor sie home y no sie més de una persona no pot ymaginar ni endevinar lo que secretament se fa”.³⁸

La darrera fase del procediment del judici de taula era la que es dedicava a sentenciar els processos. En el cas de la fiscalització iniciada l’any 1686, la crida d’inici de la fase es publicà el 3 de febrer de 1687 i els trenta dies per emetre els veredictes començaren a comptar el 4 del mateix mes. Com s’ha dit, les sentències mai s’arribaren a publicar.³⁹ Tampoc se sentencià la causa de finals del segle XVI contra l’exveguer Quirze Malars. El procés s’inicià el dia 4 de setembre de 1597 i, en aquella mateixa jornada, el síndic de la ciutat de Vic presentà l’escrit d’acusació contra Malars. Però per algun motiu que la documentació no permet escatir, el judici es posposà durant gairebé dos anys. Aquest fet tingué diverses conseqüències, i la més notòria de totes és que no es pogué dictar sentència per un defecte de forma. D’entrada, els testimonis aportats per

32 ABEV, AVV, 962, “Bandolerisme”, procés 962.20, 31.05.1599.

33 Ib., 01.06.1599.

34 Ib., 01.06.1599.

35 Ib., 04.06.1599 i 08.06.1599, respectivament.

36 ABEV, ACF, notari Francesc Coromina, 663/2, 18.01.1687.

37 Ib., 13.01.1687.

38 ABEV, AVV, 962, “Bandolerisme”, procés 962.20, paper sense datar, presentat com a resposta a una lletra del síndic de la ciutat de Vic datada el 20.03.1593.

39 ABEV, ACF, notari Francesc Coromina, 663/2, 03.02.1687 i 04.02.1687.

l'acusació, si bé juraren l'any 1597, no declararen fins al mes de maig de 1599. Pel que sembla, el notari del judici de taula no estava essent del tot diligent a l'hora de rebre els testimonis, ja que a finals del mes de maig de 1599 el síndic de la ciutat de Vic, Segimon Aromir, hagué d'insistir que se'ls prenguéssin declaració, al mateix temps que denunciava que “no són estats rebuts per la ocupació del notari”.⁴⁰ Aquest fet xocà de ple amb la realitat processal del judici, ja que la crida que iniciava la fase destinada a les sentències (i que implicava la clausura prèvia de la fase destinada a les declaracions de testimonis de les parts enfrontades en el litigi) es publicà el 6 de maig, mentre que la fase s'inicià el dia 19 del mateix mes. De fet, Quirze Malars ja havia denunciat els nombrosos errors processals de la causa en una cèdula presentada el 2 de maig de 1600, tot assegurant que invalidaven el punt de vista de l'acusació que calia que fos descartat.⁴¹ De manera força sorprenent, el debat entre les parts sobre els terminis del procediment s'acabà traslladant als mateixos jutges de taula. En veure's incapaços d'acordar una posició comuna, adoptaren una solució tal vegada innovadora alhora que meridianament contrària al que disposava la legislació vigent: decidiren acudir al doctor en drets barceloní Miquel Pomet perquè arbitrés una solució de consens.⁴² Tanmateix, la decisió dels magistrats fou durament criticada pel síndic vigatà, que fins i tot la titllà de “nulla y invàlida, perquè la sentència y decisió de la present causa no poden VsMs cometre ni porrogar, com tantsolament conforme a les Constitucions de Cathalunya sa Magestat hage comès a VsMs lo present Judici de Taula”. Pels consellers de Vic calia sentenciar la causa d'una vegada per totes i avisaven que, en el cas que no fos així, estaven disposats a denunciar els jutges de taula per “mala administració de justícia” davant del lloctinent general.⁴³ En canvi, Quirze Malars considerava que la decisió dels jutges de taula era “saludable” i “lloable”, molt probablement perquè era del tot conscient que qualsevol dilació del procés l'afavoria en la guerra de desgast en què s'havia convertit la causa que l'enfrontava amb la ciutat de Vic.⁴⁴ De fet, si ens hem de refiar de la documentació conservada a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic tot sembla indicar que fou així i que la causa mai s'acabà de sentenciar.

Amb tot, que els jutges acordessin i promulguessin una sentència tampoc garantia la reparació dels greuges denunciats per la part acusadora. Tal com demostra el procés d'apel·lació de la sentència del judici de taula celebrat l'any 1613 i que enfrontà Jaume València, pagès de Gurb, amb Jaume Corts, batlle de la mateixa localitat, una cosa era sentenciar una causa i una altra de molt diferent fer-la efectiva. La causa original s'activà quan Jaume València presentà una denúncia contra Jaume Corts davant els jutges de taula tot acusant-lo d'haver-lo capturat sense motiu durant l'època que Corts exercí com a batlle de Gurb. En aquesta ocasió, els agents fiscalitzadors consideraren provada la versió de l'acusació i, per tant, condemnaren l'exbatlle gurbetà. Això no obstant, ja fos per descuit, ja fos volgudament, no estipularen quina quantitat monetària calia pagar a Jaume València, ni qui l'havia de satisfer (si el batlle de Gurb o les seves fermances), fet que, en definitiva, comportava que una condemna de iure equivalgués de facto a una absolució.

Davant d'aquesta situació, en un primer moment Jaume València intentà que fos el mateix tribunal del judici de taula qui establís quina quantitat havia de percebre en concepte de danys i perjudicis per la mala praxi de l'oficial reial.⁴⁵ Tanmateix, l'absència d'un dels jutges portà els altres dos a declarar-se com a no competents en l'afer. Tot seguit, València inicià un segon procés davant la cort del veguer de Vic perquè com a “jutge ordinari” decidís la taxació i liquidació de la sentència.⁴⁶ La causa davant la cort del veguer, que a diferència del judici de taula no tenia uns tempos prèviament definits, s'allargà prop de dos anys i mig. A principis del mes de gener de 1615 València tornà a demanar a aquest tribunal que fossin “condempnadas las fermances del dit quòndam Jaume Corts, balle, y quiscuna d'elles en restituyr y esmenar al dit València totes les despeses y danys que per rahó del pratès arrest y captura dalt se fa mentió”.⁴⁷ En una altra cèdula presentada el 10 de març de 1615 València insistí en la necessitat de citar un tal Rafael Portell, suposadament fermaç de Jaume

40 ABEV, AVV, 962, “Bandolerisme”, procés 962.20, 27.05.1599.

41 Ib., 02.05.1600.

42 Ib., 07.07.1600.

43 Ib., 08.07.1600. Sobre la figura del lloctinent general, vegeu Ferro (1987, p. 53-126) i Reglà (1956).

44 Ib., 10.07.1600.

45 ABEV, AVV, processos criminals 1600-1610, procés F1600.46, 05.03.1614.

46 Ib., 03.11.1614.

47 Ib., 12.01.1615.

Corts. Tanmateix, dos anys més tard la cort del veguer respongué que no podia reclamar cap import a Portell perquè no constava enloc com a fermaça de Jaume Corts.⁴⁸ Contra aquesta resolució, Jaume València encara presentà una altra apel·lació, de la qual s'ocupà el doctor en drets Miquel Crosas i Mambra.⁴⁹ Amb tot, no sembla que aquest fet tingués cap incidència en la causa, que, com s'ha dit, no s'executà.

4 A mode de conclusió: un mecanisme a mig camí entre la reparació dels greuges i la persecució dels excessos dels oficials públics?

Tant el judici de taula com els seus parents basats en el procediment del *sindacato* típic de l'Europa del *ius commune* han estat considerats per la historiografia especialitzada principalment com a mecanismes centrats en la rendició de comptes dels oficials públics. Altrament, cal no oblidar que ara fa uns anys Josep Serrano Daura ja va avisar que pel que fa a Catalunya existiren en el món local sota jurisdicció senyorial uns mecanismes paral·lels al judici de taula centrats a reparar els greuges comesos pels oficials públics “sense necessitat d'esperar que fineixi el mandat d'aquells oficials”: d'una banda, el procediment contra els *agravis*, que preveia que els habitants del senyoriu poguessin elevar queixes contra els oficials que els governaven de manera recurrent. En són un exemple els que preveien les *Cartes* concedides a Benissanet i Miravet els anys 1611 i 1623, respectivament. D'altra banda, les *visites senyorials* on l'acció fiscalitzadora no partia d'un enfocament *bottom up* sinó que era dirigida pel senyor feudal envers els oficials que administraven les seves possessions (Serrano Daura, 1996, p. 1007-1008).

Com s'ha pogut veure, en el cas de la querella del síndic de la ciutat de Vic contra l'exveguer Quirze Malars, les acusacions apuntaven cap a la direcció de la rendició de comptes: no es considerava pas que l'exveguer hagués comès un greuge contra la ciutat, sinó que durant el seu mandat havia permès que tot un seguit de males praxis, com són ara el cobrament de composicions, l'extorsió de particulars o l'acceptació de suborns per fer la vista grossa davant de determinades problemàtiques socials, s'apoderessin del dia a dia de la ciutat.

Tanmateix, la dinàmica procedimental del judici de taula, que consistia en un judici contradictori entre dues parts, feia que moltes vegades l'eix central de la fiscalització consistís, sobretot, en la denúncia i intent de la resolució dels greuges comesos pels oficials del rei respecte els particulars situats sota la seva jurisdicció. Els mateixos testimonis presentats per l'acusació en el cas del plet contra Quirze Malars o els fets denunciats en el procés d'apel·lació instat per Jaume València són prou clars. Per tant, el judici de taula sembla haver-se diferenciat en aquest aspecte de les seves parentes, això és, les *visites* –la dels oficials reials, la del general i la del Consell de Cent–, que normalment partien d'acusacions *ex officio* i que buscaven la reparació d'un fet no tant particular com d'àmbit general.⁵⁰

Aquesta característica fonamental del judici de taula –que l'ordenament de 1311 ja disposà de manera meridiana– podria ben ser un dels motius que explicarien l'eventual pèrdua d'interès dels catalans respecte el procediment a mesura que avançà l'època moderna. En efecte, durant aquest període es configuraren dos mecanismes paral·lels que ocuparen l'espai originari del judici de taula. D'una banda, el mecanisme de l'observança, que des de la promulgació de la Constitució *Poc Valdria* (22/1481)⁵¹ tractà de reparar els greuges comesos pels oficials reials en els períodes compresos entre la celebració de dues corts. La culminació d'aquest procediment s'aconseguí amb l'erecció del Tribunal de Contrafaccions a la Cort de Barcelona de 1701-1702, estudiat de manera magistral per Josep Capdeferro i Eva Serra (Capdeferro i Serra, 2015). D'altra banda, la fiscalització dels oficials reials a través d'un mecanisme més ambiciós, dirigit des del mateix fisc reial, com fou la visita dels oficials reials (Sánchez-Lauro, 2012; Torra-Prat, 2019).

Un segon element que explicaria l'aparent declivi del judici de taula seria el de la mateixa naturalesa del judici contradictori. Al fet que les persones que havien patit el greuge o l'abús s'haguessin d'enfrontar directament a individus provinents d'estaments normalment privilegiats sense comptar amb una empara institucional clara caldria sumar-li el cost econòmic de pledejar, especialment si tenim en compte que el resultat del procés era

48 Ib., 17.02.1617.

49 Ib., 25.02.1617.

50 Vegeu, en aquest sentit, Torra i Prat (2020, p. 215-301).

51 *CYADC*, p. 47-50.

tal vegada incert, incertesa que a voltes era deguda, fins i tot, a la mateixa incompetència dels jutges. En aquest sentit, almenys si fem cas de la documentació preservada a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, fa la sensació que el procés sovint es caracteritzà per l'amateurisme dels magistrats encarregats de conduir-lo. D'entrada, la mateixa estructura del tribunal es limitava a tres individus, dels quals només un tenia —o més ben dit, se li pressuposava— un coneixement solvent del dret aplicable. A diferència d'altres institucions fiscalitzadores, com ara la visita dels oficials reials, la Visita del General o la visita del Consell de Cent, el judici de taula no comptava ni amb un procurador fiscal, ni, sobretot, amb un assessor jurídic per resoldre els dubtes procedimentals que poguessin sorgir durant la fiscalització.

A tot plegat caldria sumar-hi la irregularitat pel que fa a les convocatòries del procediment. Encara que la legislació preveia una periodicitat triennial, els monarques de la Casa d'Àustria no semblen haver estat del tot diligents a l'hora d'instar els judicis de taula. La manca de regularitat ben segurament que també contribuï a alimentar el desinterès de la societat pel mecanisme o, si més no, a complicar la rendició de comptes d'aquells oficials que havien servit en dates més allunyades respecte el moment que s'activava el procediment.

Finalment, caldria no perdre de vista que és ben probable que l'activació del judici de taula tampoc interessés gaire a la monarquia. Més enllà del fet que el mecanisme situava en el punt de mira els seus oficials —en el fons es tractava d'un sistema de control sorgit a instància dels estaments catalans amb l'objectiu d'impulsar un contrapès al poder creixent del rei—, a diferència de la visita el judici de taula no estava concebut com un mecanisme que permetés recollir informació sobre l'estat de l'administració del rei ni elaborar normatives ad hoc per millorar-ne el funcionament,⁵² dos dels trets distintius d'aquestes institucions que les feren ben interessants als monarques hispànics de cara a la preservació, millora i ampliació de les estructures burocràtiques que els permeteren consolidar i ampliar les bases del seu poder en el context de la construcció de l'estat modern.

5 Referències

- Beauchamp, Alexandra. (2010). *Contra injurias, violencias, corrupciones sordidas, fraudes enormes, extorsiones illicitas...: enquêtes générales et contrôle des officiers royaux dans la Couronne d'Aragon des années 1340*. Dins Thierry Pécout (ed.), *Quand gouverner c'est enquêter. Les pratiques politiques de l'enquête princière (Occident, XIIIe-XIVe siècles)*. Actes du colloque international d'Aix-en-Provence et Marseille, 19-21 mars 2009 (p. 55-76). De Boccard.
- Beauchamp, Alexandra. (2021). *Purga de taula and other procedures of royal officers' accountability in the medieval crown of Aragon (Fourteenth Century)*. Dins María Ángeles Martín Romera, Hannes Ziegler (ed.), *The Officer and the People. Accountability and Authority in Pre-Modern Europe* (p. 133-152). Oxford University Press.
- Berart, Gabriel. (1627). *Speculum Visitationis secularis omnium magistratum, iudicum, decurionum aliorumque Reipublicae Administratorum*. Sebastià Mathevat.
- Capdeferro i Pla, Josep. (2007). *El vigor de les institucions de la terra a la vigília dels Segadors*. Dins Joaquim Albareda (ed.), *Una relació difícil. Catalunya i l'Espanya Moderna (segles XVII-XIX)* (p. 47-83). Editorial Base.
- Capdeferro i Pla, Josep, i Serra i Puig, Eva. (2015). *El Tribunal de Contrafacions de Catalunya i la seva activitat (1702-1713)*. Parlament de Catalunya-Departament de Justícia.
- Ferro i Pomà, Víctor. (1987). *El Dret Públic Català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*. Eumo Editorial.

---

52 A tall d'exemple, fruit de la visita que dirigí entre 1611 i 1612 contra els oficials reials del Principat de Catalunya i els Comtats de Rosselló i Cerdanya, el visitador José de Banyatos ordenà publicar unes ordinacions sobre l'administració del Reial Patrimoni als Comtats de Rosselló i Cerdanya. ACA, Generalitat, Sèrie RV, 57, 53, f. 30r-44v. La Visita del General també dugué a terme aquesta pràctica; en són un bon exemple les ordinacions que el visitador Jaume Pineda ordenà promulgar l'any 1573 per millorar la recaptació dels fraus del General a la circumscripció fiscal de Vic. ABEV, Cúria Fumada, Diputació Local, DIPUT/3, *Ordinationes facte per visitatorem*.

- CYADC. (1704). *Constitutions y Altres Drets de Catalunya, compilats en virtut del Capítol de Cort LXXXII de las Corts per la S.C. y R. Majestat del rey don Philip IV nostre senyor celebradas en la ciutat de Barcelona, any MDCII*. Joan Pau Martí i Joseph Llopis.
- Heredia López, Alfonso Jesús. (2022a). La visita como mecanismo de control de los servidores públicos en Castilla y Aragón durante el Antiguo Régimen. *Revista de Historia Moderna*, 40, 121-153. <https://doi.org/10.14198/RHM2022.40.04>
- Heredia López, Alfonso Jesús. (2022b). El juicio de residencia en Castilla e Indias en el Antiguo Régimen: un estado de la cuestión. *Revista de Historiografía*, 37, 413-435. <https://doi.org/10.20318/revhisto.2022.6245>
- Kroeze, Ronald, Vitória, André, i Geltner, Guy (ed.). (2017). *Anticorruption in History. From Antiquity to the Modern Era*. Oxford University Press.
- Lalinde, Jesús. (1965). La “Purga de Taula”. Dins *Homenaje a Jaime Vicens Vives* (Vol. I, p. 499-523). Universitat de Barcelona.
- Lluçà i Sabarich, Isidre. (2017). Purgar taula: el present d’una institució històrica. *Revista de Dret Històric Català*, 16, 151-175. <https://doi.org/10.2436/20.3004.01.107>
- Macri, Geltrude. (2008). *Visitas generales e sistemi di controllo regio nel sistema imperiale spagnolo*. Un bilancio storiografico. *Mediterranea Ricerche Storiche*, 13, 385-400.
- Martín Romera, María Ángeles. (2020). Accountable to the community? Medieval officials in Castile: the perspective from below. *Journal of Medieval History*, 46(5), 552-571. <https://doi.org/10.1080/03044181.2020.1829686>
- Martín Romera, María Ángeles. (2022). Popolo and *sindacato* in the city of Siena. Rethinking popular agency in medieval Italy. *Journal of Social History*, 56(2), 265-293. <https://doi.org/10.1093/jsh/shac029>
- Martínez Rodríguez, Miquel Àngel. (2006). *Els magistrats de la Reial Audiència de Catalunya a la segona meitat del segle XVII*. Fundació Noguera.
- Mucciarelli, Roberta. (2018). La lingua di Nacarino. Su delazioni nell’Italia comunale (Siena, XIII-XIV secolo). Dins Jaques Chiffolleau, Etienne Hubert i Roberta Mucciarelli (ed.), *La necessità del segreto. Indagini sullo spazio politico nell’Italia medievale ed oltre* (p. 185-237). Viella.
- Peytavin, Mireille. (2003). *Visite et gouvernement dans le royaume de Naples (XVIe-XVIIe siècles)*. Casa de Velázquez.
- Reglà, Joan. (1956). *Els virreis de Catalunya*. Teide.
- Sánchez-Lauro, Sixto. (2012). Aproximación a la visita como instrumento de control público. Su aplicación a los oficiales reales en Cataluña. Dins José Antonio Escudero López, *Homenaje al profesor José Antonio Escudero* (p. 1057-1085). Universidad Complutense de Madrid.
- Serra i Puig, Eva. (2011). Territori i inspecció fiscal: la Visita del General del 1600. Dins Jaume Dantí (coord.), *Les xarxes urbanes a la Catalunya dels segles XVI i XVII* (p. 165-284). Rafael Dalmau Editor.
- Serrano Daura, Josep. (1996). *Senyoriu i municipi a la Catalunya nova: Batllia de Miravet; Comandes d’Horta, d’Ascó i de Vilalba; i Baronies de Flix i d’Entença* [tesi doctoral]. Universitat Pompeu Fabra.
- Simon i Tarrés, Antoni. (1991). *Cavallers i ciutadans a la Catalunya del cinc-cents*. Curial.
- Tello, Enric. (1990). *Visca el rei i les calces d’estopa! Reialistes i botiflers a la Cervera set-centista*. Crítica.
- Torra-Prat, Ricard. (2019). De la teoria a la pràctica: la Visita de los oficiales reales en Cataluña, 1635-1711. *Memoria y Civilización*, 22, 263-287. <https://doi.org/10.15581/001.22.018>

- Torra i Prat, Ricard. (2020). *Anticorrupció i pactisme. La Visita del General de Catalunya (1431-1714)*. Editorial Afers.
- Torra-Prat, Ricard. (2022). No estaria bé que un conseller se trobàs per dites coses escrit en blanch y en negre. Les visites del Consell de Cent de Barcelona, 1564-1714. Dins Lluís Sales i Favà i Albert Reixach i Sala (coord.), *Les corts jurisdiccionals a la Corona d'Aragó (s. XI-XVIII)*. Biblioteca d'Història Rural.
- Torràs i Ribé, Josep Maria. (1988). Protesta popular i associacionisme gremial com a precedents de la reforma municipal de Carles III a Catalunya (1728-1771). *Pedralbes: Revista d'Història Moderna*, 8(2), 13-26.